

Strategie prevence a řešení školní neúspěšnosti žáků

Vypracovala: Mgr. Romana Tomanová – výchovná poradkyně

Konzultováno: Mgr. Irena Bártová – školní metodička prevence, vedoucí ŠPP, Mgr. Jana Havlová – členka ŠPP

Projednáno: Mgr. Jiří Němec – ředitel školy

Účinnost od 13. 4. 2023

Aktualizováno dne 29. 8. 2023

OBSAH

I. ÚVOD	3
1 Příčiny školní neúspěšnosti	4
2 Doprovodné projevy školní neúspěšnosti	4
3 Zjišťování příčin školní neúspěšnosti	4
4 Prevence školní neúspěšnosti ze strany školy	5
4.1 Potřeby žáků a možná opatření	5
4.2 Pedagogická intervence v rámci prevence	7
5 Doporučené postupy řešení školní neúspěšnosti	8
5.1 Důležitost domácí přípravy.....	9
5.2 Způsob zadávání a plnění úkolů	9
5.3 Ověřování vědomostí a dovedností	10
5.4 Hodnocení	10
5.5 Pomůcky	10
6 Plán pedagogické podpory a jeho realizace	10
II. ZÁVĚR	12
III. PŘÍLOHY	
Příloha č. 1 Plán pedagogické podpory.....	13

I. ÚVOD

Školní neúspěšnost je jedním z vážných problémů, které je potřeba řešit a předcházet jim. Řešení vyžaduje náročnou práci s žákem a často také se zákonnými zástupci dítěte. Neúspěšnost je způsobena souborem příčin, které je potřeba dobře rozpoznat.

Nutná je také úzká spolupráce pedagogických pracovníků, členů školního poradenského pracoviště a často je také nutná i spolupráce s odborníky.

Podkladem je vyhláška č. 197/2016 Sb., kterou se mění vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů.

Cílem je vyhledávání potenciálně neúspěšných žáků, vytvářet takové postupy a podmínky, aby žáci školní neúspěšností ohroženi nebyli.

1 Příčiny školní neúspěšnosti

- a) **Osobnost dítěte:** snížená inteligence, nedostatečná paměť, emoční labilita, nízká sebedůvěra a odolnost vůči zátěži, poruchy učení, poruchy chování, zdravotní stav.
- b) **Rodina:** nepodnětné rodinné prostředí, rozdílné osobnostní a sociální podmínky života v rodině, nesprávné typy výchovy, složitá rodinná situace, nevhodné pracovní a sociální návyky, nezájem rodičů o vzdělávací proces, odlišný hodnotový systém, přílišné nároky.
- c) **Nedostatky ve výchovně vzdělávacím procesu:** malá aktivizace žákovy osobnosti ve vyučování, nedostatečná motivace, nerespektování vývojových hledisek a principů pedagogické práce, špatné vztahy mezi učitelem a žákem, nebo mezi žákem a spolužáky, konflikty ve spolupráci školy s rodinou.
- d) **Další možné příčiny:** školní nezralost, včas nerozpoznané smyslové vady (sluchu, zraku), častá krátkodobá absence nebo onemocnění žáka, dlouhodobá absence, záškoláctví či skryté záškoláctví.

2 Doprovodné projevy školní neúspěšnosti

- a) **Neurotické příznaky:** bolesti hlavy, břicha, nechutenství, zvracení, tiky, školní fobie.
- b) **Poruchy chování:** záškoláctví, útky ze školy nebo z domova, sebepoškození, agrese.
- c) **Obranné mechanismy:** ztráta motivace, pocit méněcennosti, fantazie, regrese.

3 Zjišťování příčin školní neúspěšnosti

V první řadě je nutné podrobit dítě kvalitní pedagogické, speciálně pedagogické a případně psychologické diagnostice, aby byly odhaleny konkrétní příčiny selhávání žáka ve škole.

Při zjišťování příčin neúspěšnosti postupujeme ve vzájemné spolupráci: třídní učitel – žák – ostatní vyučující – výchovný poradce – kariérový poradce – školní metodik prevence – vedení školy – ostatní pedagogičtí pracovníci – zákonní zástupci. Podle povahy příčin rovněž další mimoškolní instituce (PPP, SPC, SVP, OSPOD, Policie ČR, lékaři).

Metody a postupy zjišťování příčin školní neúspěšnosti:

- pozorování jako diagnostická metoda,
- diagnostický rozhovor s žákem a zákonnými zástupci,
- analýza rozhovoru a formulace možností náprav

Diagnostika žakových možností, učebních stylů a vzdělávacích potřeb umožní nastavit vhodná opatření. Je potřeba reagovat včas tak, aby žák byl schopen zastavit svůj pokles ve výkonu.

4 Prevence školní neúspěšnosti ze strany školy

Zásadním předpokladem je vytvářet podnětné motivující prostředí, aktivní přístup všech pedagogů k vyhledávání signálů, které by mohly mít za následek školní neúspěšnost žáka.

4.1 Potřeby žáků a možná opatření

Možná opatření volíme individuálně na základě diagnostiky a zjištěných potřeb žáků:

- **Poruchy učení a chování, jiná zdravotní omezení a znevýhodnění:** kompenzace nedostatků s pomocí speciálně pedagogických metod a postupů na základě doporučení PPP, SVP nebo SPC, integrace žáka a vytvoření IVP.
- **Odchyłka v celkové úrovni inteligence:** žákovi stanovit základní učivo, které po něm bude požadováno podle jeho možností a schopností (diferencovaná výuka), vhodné metody práce, motivace, umožnit žákovi zažít úspěch, dát možnost opravit známku, individuální konzultace ve vyučování i mimo něj, spolupráce se ŠPZ – realizace PO, tvorba IVP.

- **Žáci sociálně znevýhodnění:** motivace žáka k učení, spolupráce s rodinou, vytvoření podmínek pro domácí přípravu i ve škole, zajistit přístup k internetu ve škole, zapůjčení notebooku.

- **Žáci s vysokou absencí:** v situacích vysokých absencí z důvodu nemoci se jednotliví vyučující domlouvají s žákem na doplnění učiva a podkladů k hodnocení.
Třídní učitel při zvyšujících se absencích nebo při dlouhodobé nemoci udržuje komunikaci se zákonným zástupcem žáka i se samotným žákem a individuálně se domlouvá na dalších postupech popř. na formě omlouvání.
V případě, kdy dosáhne absence takové výše, že žákovi hrozí odložení klasifikace, vyvolá škola jednání s rodiči za přítomnosti třídního učitele, žáka, učitele předmětu, kde se již v minulosti objevily problémy, v případě potřeby také výchovného poradce. Žákovi je nabídnuta taková podpora, aby byl schopen kompenzovat svou absenci.
Na závěr podpůrného období bude podpora vyhodnocena třídním učitelem ve vzájemné spolupráci zainteresovaných osob.

- **Nástup žáka do školy – do 1. ročníku:** co nejdelší pozitivní motivace – zažívání úspěchu, hodnocení žáků vzhledem k jejich osobnímu pokroku, nesrovnávat s nastavenou laťkou, každé dítě je na školu jinak připraveno, spolupráce s MŠ – adaptace na školní prostředí, spolupráce při „*Zápisu nanečisto*“, návštěva budoucí TU v MŠ, komunikace s rodiči, v případě školního neúspěchu volit vhodné metody, všechny postupy je vhodné vysvětlit rodičům, aby mohli podobně přistupovat k dětem doma při přípravě na vyučování, pokud dítě výrazně selhává je nutná přesná diagnostika příčin problému – konzultace se školním psychologem, vyšetření v PPP, SPC.

- **Přestup žáka na druhý stupeň:** dopřát čas na adaptaci, komunikace mezi učiteli 1. a 2. stupně - předávání zkušeností, seznámení budoucího třídního učitele 6. roč. s třídou (účast na společných akcích), *adaptační pobyt* v organizaci metodika prevence, výchovného poradce a třídního učitele.

- **Změna školy:** znamená změnu školního vzdělávacího programu. Je vhodné žákovi vytvořit podpůrnou síť (komunikace učitel – rodič – žák = informovanost, jak žák zvládá adaptaci atd.), individualizovat výuku, práce s třídním kolektivem.

- **Žáci s OMJ:** dopřát čas na adaptaci, individuální přístup, pozitivní motivace, tolerantní hodnocení, pestrá nabídka pomůcek, propojení učiva s reálnou situací, praktický trénink, práce s třídním kolektivem. V případě potřeby navázat spolupráci se ŠPZ či neziskovými organizacemi (např. META).

4.2 Pedagogická intervence v rámci prevence

Zlepšení školních výsledků žáka je společným cílem vyučujících, žáků, jejich zákonných zástupců a je podmíněno jejich vzájemnou spoluprací a dodržováním dohodnutých opatření.

Motivace a zvyšování sebedůvěry:

- klást na žáka přiměřené nároky,
- zdůrazňovat jeho pozitivní stránky, jedinečnost,
- oceňovat pokroky, postupy řešení, snahu,
- umožnit vyslovit vlastní názor, připustit diskusi,
- podpora aktivity žáka,
- rozvíjet pocit empatie,
- nesrovnávat s výkony spolužáků,
- zvyšovat aspirační úroveň,
- práce s portfoliem žáka,
- vést k sebehodnocení,
- poskytovat průběžnou popisnou zpětnou vazbu.

Motivace žáka ke vzdělávání a lepším výkonům je promyšlena a aplikována tak, aby se žák snažil pochopit souvislosti učiva s praktickým využitím v životě, u starších žáků s možností budoucí profese.

Vedení výchovně vzdělávacího procesu = pedagogičtí pracovníci:

- spolupracují s třídním učitelem, výchovným poradcem, nebo školním metodikem prevence,
- znají žákovy vzdělávací možnosti a jsou s žákem v pravidelné interakci,
- zajímají se o žákův zdravotní stav,
- mají přehled o úrovni vědomostí a dovedností žáka,

- zjišťují příčiny jeho nedostatků při plnění školních povinností,
- zajímají se o žákovo rodinné zázemí,
- seznamují žáky s kritérii hodnocení a způsoby hodnocení v daném předmětu,
- efektivně podporují žáka a motivují ho ke školní práci,
- podporují samostatné a nezávislé myšlení žáků,
- rozvíjí kvalitní sebehodnocení žáků,
- nabízejí žákům a jejich zákonným zástupcům konzultace, Triády, pedagogické intervence jako podporu přípravy na školu,
- využívají metod aktivního učení a postupný rozvoj klíčových kompetencí.

5 Doporučené postupy řešení školní neúspěšnosti

Zákonní zástupci dítěte jsou průběžně informováni prostřednictvím školního informačního systému o prospěchu žáka (klasifikace a hodnocení v jednotlivých předmětech, výchovná opatření, čtvrtletní hodnocení).

Vyučující předmětu, ve kterém hrozí žákovi neprospěch, bude o této skutečnosti prokazatelným způsobem a včas informovat zákonné zástupce, stejně tak informuje třídního učitele, popř. výchovného poradce. Na základě zjištěných příčin budou vyučující přistupovat k žákovi individuálně vzhledem k jeho možnostem a schopnostem. Podle zájmu je možné využít individuální konzultace nejen s vyučujícím předmětu, kde hrozí žákovi neúspěšnost, ale také s pracovníky školního poradenského pracoviště (poradenství ohledně podpůrných opatření, podpora při učení, motivace, nastavení učebních stylů, doporučení vyšetření v ŠPZ). Pokud se situace nezlepší, lze nabídnout žákovi **Plán pedagogické podpory** (viz dále).

Na základě dohody s vyučujícím předmětu, ve kterém je žák neúspěšný, mu lze poskytnout:

- individuální opakované vysvětlení učiva,
- ověřování menšího objemu učiva po částech,
- ověřování takovým způsobem, ve kterém je žák úspěšnější, více mu vyhovuje,
- stanovení přesného data ověřování zadaného úseku učiva,
- stanovení způsobů ověřování,

- navržení časového plánu, který udává, která část učiva bude ve stanoveném časovém úseku zvládnuta,
- zadání vždy konkrétní, stručné, srozumitelné, přiměřené schopnostem a možnostem žáka s přihlédnutím k případným speciálním vzdělávacím potřebám.

V rámci výuky žáka, který je ohrožen školním neúspěchem, učitel:

- věnuje žákovi zvýšenou pozornost, průběžně sleduje a vyhodnocuje jeho činnost,
- podává žákovi jasné a stručné pokyny a ověřuje jejich pochopení,
- ujistí se o správném postupu práce,
- předem stanoví rozsah práce, kterou má žák splnit,
- nabízí žákovi názorné i manipulační pomůcky, přehledy učiva, kalkulačku, tabulky, atd.
- může zařadit více skupinových prací, využívat týmovou spolupráci,
- vede žáka k maximální samostatnosti, zodpovědnosti za vlastní práci.

5.1 Důležitost domácí přípravy

Domácí příprava navazuje na vzdělávání žáka ve škole a je součástí každodenní přípravy na vyučování. Cílem je:

- rozvoj smyslu pro povinnost,
- procvičování učiva,
- ověření si své úrovně pochopení učiva,
- rozvoj schopnosti samostatně pracovat,
- doplnit si zameškané učivo.

5.2 Způsob zadávání a plnění úkolů

Ověřit pochopení, kontrolovat postup. Poskytnout dostatečné množství času na zpracování písemností. V případě potřeby poskytnout pomoc s formulací odpovědi či postupem řešení. Užití jednoduchých konkrétních otázek, kladení návodných otázek, dávání na výběr s možností volby správné odpovědi. Různé typy zadání či rozsah zadání – méně náročný úkol. Využívat vhodné pracovní listy. Volit menší množství zadávaných úkolů.

5.3 Ověřování vědomostí a dovedností

Adekvátně sestavené testy, písemné práce. Nastavit jasná a srozumitelná pravidla při ověřování znalostí (jasná dohoda o tom, co, kdy a jakým způsobem bude ověřováno). Dostatečné množství času na písemné i ústní ověřování znalostí s kontrolou pochopení zadání, dotazu. Při písemném zkoušení využít jednoduchá a jednoznačná zadání. V naukových předmětech zadávání testů s volbou odpovědi a, b, c nebo krátkých odpovědí. Možné je vynechání čtvrtletních prací, testů – využívat kratší tematické práce, zaměřené na jedno probírané téma.

5.4 Hodnocení

Hodnotit s ohledem na individuální pokroky a možnosti. Stanovit kritéria a cíle, kterých by mělo být dosaženo a následně sledovat jejich naplňování. Využívat průběžné hodnocení, časté poskytování pozitivní zpětné vazby. Nesrovnávat s výkony spolužáků. Oceňovat dílčí pokroky, snahu, postupy řešení. Vést k sebehodnocení, poskytovat okamžitou popisnou zpětnou vazbu. Posilovat motivaci a zájem o vzdělávání. Důležitá je jednotnost přístupu k hodnocení ze strany všech pedagogů.

5.5 Pomůcky

Upravené pracovní listy, názorné didaktické pomůcky, deskové hry, výukové programy, obrazové materiály, pomůcky pro výuku čtení a psaní, manipulační pomůcky, tabulky převodů, slovníky, myšlenkové mapy, přehledy gramatiky, interaktivní programy na PC, audio pomůcky.

6 Plán pedagogické podpory

Tento podpůrný plán je souhrn opatření nabízených žákům, jejich rodičům, který se podpisem všech stran stává pro všechny **závazným**.

Pokud selže individuální podpora žákovi a jeho vyučující hodnotí vývoj jeho výkonů jako rizikový, je možno nabídnout žákovi a jeho zákonným zástupcům Plán pedagogické podpory.

Třídní učitel ve spolupráci s vyučujícími jednotlivých předmětů, popř. vedením školy nebo výchovným poradcem sestaví Plán pedagogické podpory a v rámci úvodní schůzky všech zainteresovaných stran, kde jsou rodiče i žák s plánem seznámeni, dojde k jeho podpisu. Průběžně se vyhodnocuje jeho efektivita.

O průběhu Plánu pedagogické podpory vede třídní učitel písemné záznamy (zadání úkolů, termíny splnění, informace o přístupu žáka k plnění povinností v časovém sledu atd.).

II. ZÁVĚR

Školní strategii prevence školní neúspěšnosti lze považovat za efektivní a účinnou, podaří-li se počet neúspěšných a neprospívajících žáků snížit na minimum.

Opakování ročníku je však nadále nutné při selhání všech výše zmíněných podpůrných opatření.

Závěrečná ustanovení

Projednáno a schváleno pedagogickou radou dne 12. 4. 2023

.....
Mgr. Jiří Němec (ředitel školy)

.....
Mgr. Romana Tomanová (výchovná poradkyně)

III. PŘÍLOHY

Příloha č. 1

Plán pedagogické podpory (PLPP)

Jméno a příjmení dítěte, žáka nebo studenta (dále jen „žák“)	
Škola	
Ročník	
Důvod k přistoupení sestavení PLPP	
Datum vyhotovení	
Vyhodnocení PLPP plánováno ke dni	

I. Charakteristika žáka a jeho/její obtíží

(silné, slabé stránky; popis obtíží; pedagogická, případně speciálně - pedagogická diagnostika s cílem stanovení úprav ve vzdělávání; aktuální zdravotní stav; další okolnosti ovlivňující nastavení podpory)

--

II. Stanovení cílů PLPP

(cíle rozvoje žáka)

--

III. Podpůrná opatření ve škole

(Doplňte **konkrétní postupy** v těch kategoriích podpůrných opatření, které uplatňujete.)

a) Metody výuky

(specifikace úprav metod práce se žákem)

--

b) Organizace výuky

--

(úpravy v organizaci výuky ve školní třídě, případně i mimo ni)

c) Hodnocení žáka

(vymezení úprav hodnocení, jak hodnotíme, co úpravami hodnocení sledujeme, kritéria)

d) Pomůcky

(učebnice, pracovní listy, ICT technika, atd.)

e) Požadavky na organizaci práce učitele/lů

IV. Podpůrná opatření v rámci domácí přípravy

(popis úprav domácí přípravy, forma a frekvence komunikace s rodinou)

V. Podpůrná opatření jiného druhu

(respektovat zdravotní stav, zátěžovou situaci v rodině či škole - vztahové problémy, postavení ve třídě;
v jakých činnostech, jakým způsobem)

VI. Vyhodnocení účinnosti PLPP

(Naplnění cílů PLPP)

Dne:

Doporučení k odbornému vyšetření¹	☐ Ano ☐ Ne ☐ PPP ☐ SPC ☐ SVP ☐ jiné:

Role	Jméno a příjmení	Podpis a datum
Třídní učitel		
Učitel/é předmětu/ů		
Pracovník ŠPP		
Zákonný zástupce²		

¹ Odpovídající zaškrtněte, případně doplňte.

² Rodič by měl mít s PLPP seznámen, jeho podpis není nezbytně nutný.